

PEDAGOGIK FAOLIYAT VA UNING JAMIYATDA TUTGAN O‘RNI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Biologiya yo‘nalishi 1-kurs 2-23 guruh
talabasi **Xo‘jaqulova Dilinur**
[Tel:+998-97-750-74-89](tel:+998-97-750-74-89)

Annotatsiya. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tomonidan yangi “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonunga imzo qo‘yildi. Bu albatta biz yoshlar uchun muhim qadam hisoblanadi. Ushbu maqolamizda qonunning asosiy maqsadi, ta‘lim sohasidagi faoliyati, jumladan ta‘limning turlari, shakllari, tizimni boshqarish, sifatni nazorat qilish, ta‘lim-tarbiya ishtirokchilarining samarali hamkorlik qilish mexanizmlarini ta‘minlashi haqida qisqacha yoritib berdik. Davlat ta‘lim sohasini, ta‘lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirish, huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan qonunlar va pedagogik faoliyatga berilayotgan e‘tiborni tadqiq etdik.

Kalit so‘zlar: Oliy Majlis Qonunchilik palatasi, “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to‘g‘risida”gi Qonun, Professional ta‘lim, Boshlang‘ich professional ta‘lim, O‘rta professional ta‘lim, O‘rta maxsus professional ta‘lim.

O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy siyosatida milliy o‘zlikni anglash, milliy va umumbashariy qadriyatlarni o‘zlashtirish orqali shaxs bilan jamiyat o‘rtasida uyg‘unlikni vujudga keltirish, ehtiyojlarning xususiylikdan umumiylikka o‘tishining qondirilishi har jihatdan voyaga yetayotgan yoshlarning qobiliyatlari, iste‘dodlari, ichki imkoniyatlari, o‘ziga xos individual-psixologik xususiyatlarini tadqiq etishni, shuningdek, rivojlantirishni talab etadi. Yosh avlodning shaxs va subyekt sifatida shakllanishi, aqliy rivojlanishi, tarbiyalanganlik darajasini aniqlamasdan turib, o‘rta maxsus va oliy ta‘lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish mumkin emas. Jamiyatning infrastrukturalarida, guruhviy shaxslararo munosabatlarda demokratiya prinsiplarining qaror topishi, fuqarolar o‘rtasida teng huquqlilik, subyektilik, hamkorlik, hamdardlik (empatiya) mezonlari turmush tarziga aylana boshlashi kishilik dunyosining jahonshumul ijtimoiy-tarixiy g‘alabasining yorqin ifodasidir. Hozirgi davrda shaxsning robotlashuviga chek qo‘yilishi, o‘zining mustaqil inson (subyekt) tarzida namoyon bo‘lishi uchun m oddiy-ma‘naviy negiz barpo etilishi, shaxsiy dunyoqarash (ham ilmiy, ham diniy), barqaror e‘tiqod, mustahkam pozitsiya, qat‘iy iroda, o‘tkir va bukilmas g‘oyani egallashga imkon yaratdi. Ana shunday umumbashariy ahamiyat kasb etuvchi ijtimoiy voqelik, hodisa, ijtimoiy tasavvur va ehtiyoj mamlakatimizda shaxsni markaziy figura sifatida tan olinishi va rivojlanishning harakatlantiruvchisi tarzida baholanishi pedagogik bilimlarning zaruratga aylanganligini anglatadi.

Insonshunoslik fanida inson-jamiyat, jamiyat-inson shaklida o‘zaro ta’sirni taqozo etar ekan, birinchi va ikkinchisi ham to‘g‘ri, ham teskari aloqani o‘rnatishi joiz. Abdulla Avloniy o‘z davrida bashorat qilganini esga olsak. Agar pedagogika insonni har tomonlama tarbiyalashni xohlar ekan, unda insonni har tomonlama o‘rganishi zarur. Ta’lim-tarbiya jarayonida barkamol insonni shakllantirish lozim, uning natijasi orqali mustaqil fikrlovchi, ijodiy izlanuvchi, kuchli irodali, ishchan, g‘oyaviy e‘tiqodli, ma’naviyati yuksak, pok vijdonli shaxsni kamol toptirish joiz. Chunki “subyekt-subyekt” munosabatni amalda qaror toptirmasdan turib, tarbiyalanganlik darajasini aniqlash imkoniyatiga ega bo‘lmaymiz. Bu o‘rinda pedagogika katta ahamiyat kasb etadi, jamiyatning barkamol shaxsni yetishtirishdek maqsadiga mos kelishi ayni muddaodir.

Inson har qanday orzu istaklarga erishishi uchun bitta yo‘l bor bu maqsad. Aql-zakovatli, yuksak ma’naviyatli kishilarni tarbiyalay olsakkina, oldimizga qo‘ygan maqsadlarga erisha olamiz, yurtimizda tinchlik, farovonlik va taraqqiyot qaror topadi. Ta’lim va maorifni yuksaltirish, milliy g‘oyani ro‘yobga chiqaradigan yangi avlodni voyaga yetkazish davlatimizning eng muhim vazifalaridan biri ekanligini ko‘rsatadi. Bu ulug‘vor vazifalarni amalga oshirish uchun O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1997-yil 29-avgustdagi IX sessiyasida qonuniy zamin bo‘lgan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi qabul qilinib, 2020-yil 23-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev yangi talqindagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunni imzoladi, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi qabul qilinishiga bir qator omillar sabab bo‘ldi: birinchidan, biz yashayotgan muhitda ijtimoiy tuzum o‘zgarishi bo‘lsa, ikkinchidan, ijtimoiy ishlab chiqarish va mulkka bo‘lgan munosabat o‘zgardi, uchinchidan, eski mafkuraviy qarashlar yangi sharoitga javob bermay qo‘ydi, to‘rtinchidan, ta’lim muassasalarida olib borilayotgan tadbirlar jahon andozalariga mos ravishda tashkil qilinishni, talabalarga milliy va umuminsoniy qadriyatlar his-tuyg‘ularini singdirib, ularni har tomonlama barkamol, chuqur bilimga ega mutaxassis etib tayyorlashni taqozo etdi.

Ijtimoiy mavqeidan qat’iy nazar, har kimga ta’lim olish uchun teng huquqlar kafolatlanadi. Ta’lim turlari quyidagilardan iborat:

- maktabgacha ta’lim va tarbiya;
- umumiy o‘rta va o‘rta maxsus ta’lim;
- professional ta’lim;
- oliy ta’lim;
- oliy ta’limdan keyingi ta’lim;
- kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish;
- maktabdan tashqari ta’lim.

Ta’lim-tarbiya sohasida amalga oshirilayotgan islohotlardan ko‘zlangan maqsad barkamol avlodni tarbiyalab voyaga yetkazishdir.

Eng avvalo, ta’lim tizimiga bo’lgan munosabatni tubdan o’zgartirish kerak. Ta’lim islohoti demokratik o’zgarishlar, yangi jamiyat barpo etish yo’lidan dadil yetaklovchi, barchani harakatlantiruvchi ichki kuch bo’lmog’i zarur. Shu jumladan, ta’limtarbiya tizimini o’zgartirmasdan turib, odamlar ongini, demakki, ularning turmush tarzini ham o’zgartirish mumkin emas.

Qonunga ko’ra, davlat oliy ta’lim, o’rta maxsus, professional ta’lim muassasalari va ularning filiallari, shuningdek davlat ishtirokidagi oliy, o’rta maxsus, professional ta’lim tashkilotlari va ularning filiallari Prezident yoki Hukumat qarorlari bilan tashkil etiladi. Nodavlat ta’lim muassasalarini tashkil etish ularning ta’sischilari tomonidan amalga oshiriladi. Nodavlat ta’lim tashkilotlariga litsenziya Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tomonidan beriladi.

Bugungi kunda o’qituvchiga qo’yilayotgan muhim talablardan biri, ilg’or pedagogik texnologiyalar bilan tanishish, amalda qo’llash va shular orqali bolalarni mustaqil fikrlashga o’rgatishdan iboratdir. XXI asrda o’qituvchidan keng bilimdonlik, puxta amaliy tayyorgarlik, yuksak pedagogik mahorat va ijodkorlik talab etiladi. Kadrlar tayyorlash milliy modelida o’qituvchilik kasbi va uning jamiyatda tutgan o’rniga obyektiv baho berilgan bo’lishiga qaramasdan, ta’lim-tarbiya jarayonida qanday insonni shakllantirish lozim, ta’lim-tarbiya natijasida inson qanday bo’lishi kerak, degan savollarga muntazam javob izlash zaruriyati mavjudligicha qoladi va asrlar osha mutafakkirlarimiz tomonidan yaratilgan “komil inson tarbiyasi” g’oyalari hamohang ravishda rivojlantiriladi.

Xulosa. Men bu mavzuda maqola yozishimdan maqsad biz yoshlarga ta’lim to’g’risida qanchadan-qancha yangiliklar, shart-sharoitlar, samarali o’qitish usullari, zamonaviy darsliklar va eng asosiysi biz uchun yaratilayotgan imtiyozlardan oqilona foydalanishimiz kerak. Chunki shiddat bilan rivojlanayotgan bir paytda biz yoshlarning innovatsion g’oyalimiz, zamon talabiga mos bilimlarimiz, Ta’lim tizimi takomillashgan mamlakat yoshlari yaratayotgan qulayliklarni yaratish o’zbekiston yoshlarini ham muhim maqsadlaridan biri desam mubolag’a bo’lmayman. Mamlakatimiz yuksalishi, rivojlangan davlatlar qatorida bo’lishi, Buyuk bobolarimiz avlodiga munosib bo’lishimiz bugungi ta’lim tizimiga, olayotgan bilimlarimizni mustahkamlab borishimiz va uni amaliyotda qo’llay bilishimiz biz uchun muhim. Marhum birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov-“Farzandlarimiz bizdan ko’ra bilimli, kuchli, aqlli, dono va albatta baxtli bo’lishlari shart” degan so’zlari biz yoshlarga ertangi kunimiz uchun yanada kuch, umid va eng asosiysi marrani katta olishimizga poydevor bo’ladi. Kuni kelib men ham davlatimiz ravnaqiga hissa qo’shadigan, ta’lim islohatlariga yangiliklar kiritib, yoshlarni mukammal bilim olishlariga, yurtimizga munosib olimu-olimalar bo’lishlari uchun samarali yordam beradigan, ajdodlarim avlodiga munosib farzand va o’z sohasining yetuk mutaxassisi bo’lishga va`da beraman.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <file:///C:/Users/asus/Downloads/ta-lim-to-g-risida-gi-qonunning-mazmun-mohiyati.pdf>
2. <https://lex.uz/docs/-5013007>
3. Айматова, Дилором Рuzимуротовна. "СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ В СВЯЗИ И ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА К УРОВНЯ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ." E Conference Zone. 2024.
4. Ruzimurotovna, Aimatova Dilorom. "RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND LIFE SATISFACTION." Conferencea (2024): 1-6.
5. Ruzimurotovna, Oimatova Dilorom. "PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE INFLUENCE OF SATISFACTION WITH FAMILY LIFE ON EMOTIONAL INTELLIGENCE." American Journal of Interdisciplinary Research and Development 23 (2023): 21-24.
6. Ойматова, Дилором Рuzимуротовна. "Хотира муаммосининг психология фанида тадқиқ этилиши." Science and Education 2.5 (2021): 973-979.
7. Ruzimurotovna, Oymatova Dilorom. "The Study Of Memory Characteristics Of Adolescents And Methods Of Its Development.The American Journal of Social Science and Education Innovations 3.08 (2021):15-17.
8. Ruzimurotovna, Oimatova Dilorom. "Concepts Of Satisfaction With Family And Family Life." Genius Repository 26 (2023): 10-14.
9. Ruzimurotovna, Oimatova Dilorom. "SOCIAL-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF EMOTIONAL RELATIONS IN CHILD EDUCATION IN THE FAMILY." British Journal of Global Ecology and Sustainable Development 23 (2023): 6-9.
10. Ruzimurotovna, Oimatova Dilorom. "SOCIAL-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF INTERRELATION OF FAMILY RELATIONSHIPS TO THE DEVELOPMENT OF CHILD INTELLECT." American Journal of Pedagogical and Educational Research 18 (2023): 12-15.
11. Ruzimurotovna, Oimatova Dilorom. "Concepts Of Satisfaction With Family And Family Life." Genius Repository 26 (2023): 10-14.